

Вокально – педагогічна компетентність учителя музики

План

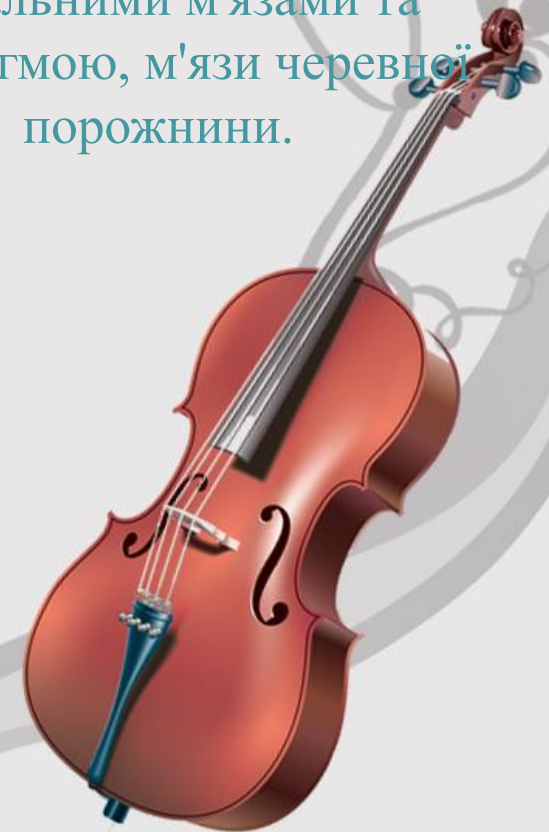
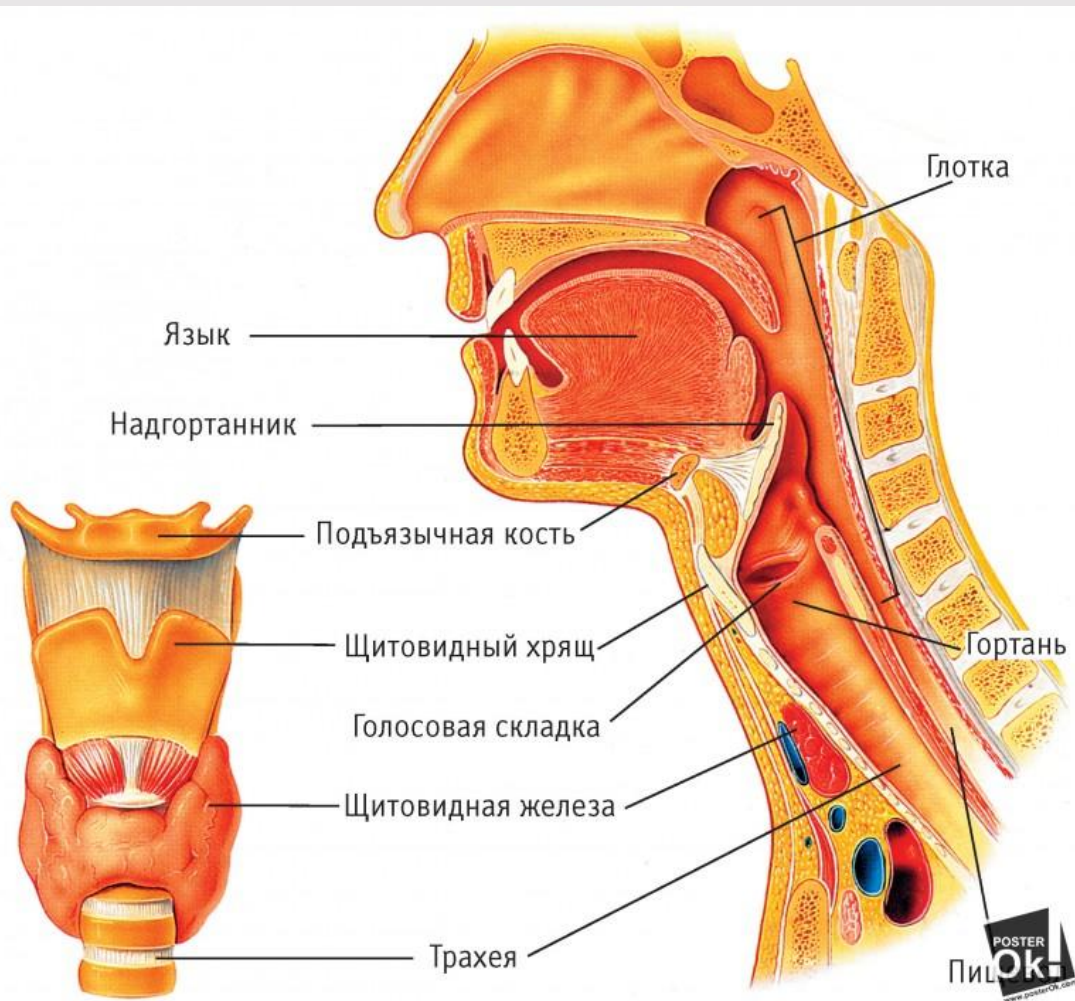
1. Будова дитячого голосового апарату
2. Умови охорони дитячого голосу
3. Дитячий голос та його становлення
4. Вокально – хорові навички

Вокально – педагогічна компетентність учителя музики – це знання особливостей будови дитячого голосового апарату; знання співацьких навичок, які треба формувати у дитини; знання прийомів і методів формування співацьких навичок; володіння власним голосом і вміння демонструвати правильний спів.

Усі органи, які беруть участь у голосоутворенні, у сукупності утворюють так званий *голосовий апарат*. До його складу входять: ротова і носова порожнини, глотка, гортань з голосовими складками, трахея, бронхи, легені, грудна клітка з дихальними м'язами та діафрагмою, м'язи черевної порожнини.

Будова дитячого голосового апарату

В процесі співів повітря із легенів поступає в бронхи, потім в трахею, гортань та ротову порожнину.

Спів – це коливання голосових зв'язок. Чим частіші коливання, тим вищий голос і навпаки.

Дитячий голосовий апарат в 2 – 2,5 рази менше, ніж у дорослого. Голосові зв'язки ще несформовані, тонкі та ніжні.

До 7-9 років відсутні спеціальні голосові м'язи, тому дитина співає за рахунок натягнення голосових зв'язок.

Голосовий апарат не пристосований до тривалого та гучного співу, швидко перевтомлюється.

ПРАВИЛА ОХОРОНИ ДІТЯЧОГО ГОЛОСУ

1. Не можна співати в прохолодну або сиру погоду на свіжому повітрі.
2. Не можна співати дуже голосно, форсованим звуком.
3. Необхідно враховувати діапазон.

Співочий діапазон – це обсяг звуків від найнижчого до найвищого, в межах яких добре звучить голос. Діапазон дітей першої молодшої групи мі-ля першої октави; другої молодшої – ре-ля; середньої ре-сі та старшої ре 1-до 2 октави.

Примарні тони – це звуки, які найлегше та найзручніше співати. (фа-соль першої октави).

Завдання навчання співам.

1. Вчити дітей співати з вихователем та самостійно, у супроводі інструменту та без нього.
2. Розвивати вокально-хорові навички.
3. Розвивати музичний слух.
4. Розширювати діапазон, розвивати наспівність, протяжність та рухливість голосу.
5. Формувати творчі здібності в процесі пісенної імпровізації.

- ❑ Однією з важливих умов виховання навичок співу є співоча постава: розправлені, чуть відведені назад плечі, легкий вигин хребта в поясниці, вільно опущені вниз або на коліна руки, пряма, без напруження голова і обов'язково внутрішня посмішка, що допомагає утворенню чудового співочого тону.
- ❑ Більшість малюків звикла дихати поверхнево, піднімати плечі під час вдиху і робити короткий видих.
- ❑ Керівник стежить, щоб дитина вдихала повітря безшумно через ніс, трохи відкривши рота і не піднімаючи при цьому плечей.
- ❑ Не дозволяється вдихати дуже глибоко, набирати занадто багато повітря. Потім дитина привчається видихати повітря якомога повільніше, плавно, без судомин.

- Для розвитку правильного дихання корисна така вправа: після вдиху згаданим методом, співак повільно вимовляє приголосний або, під час видиху, багато разів поштовхами вимовляє «п-п-п» чи «каф» (це допомагає відчувати рух діафрагми).
- Можна запропонувати співаку на одному видиху рахувати від 1 до 15-25 разів.

Всі ці вправи треба виконувати жваво, весело, але при концентрованій увазі дітей з елементами змагання між собою.

В практиці спостерігаються різні типи дихання та їх комбінації, але найбільш поширені з них такі:

- **Верхньореберне або ключичне дихання.**

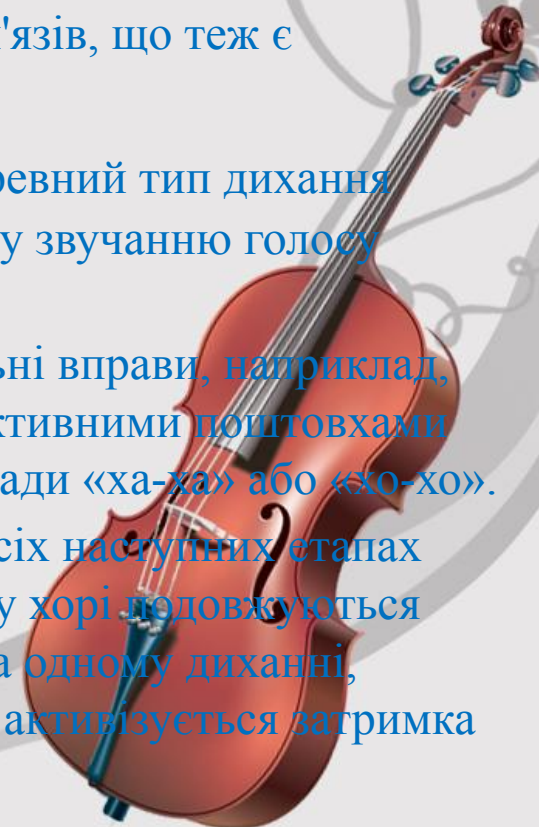
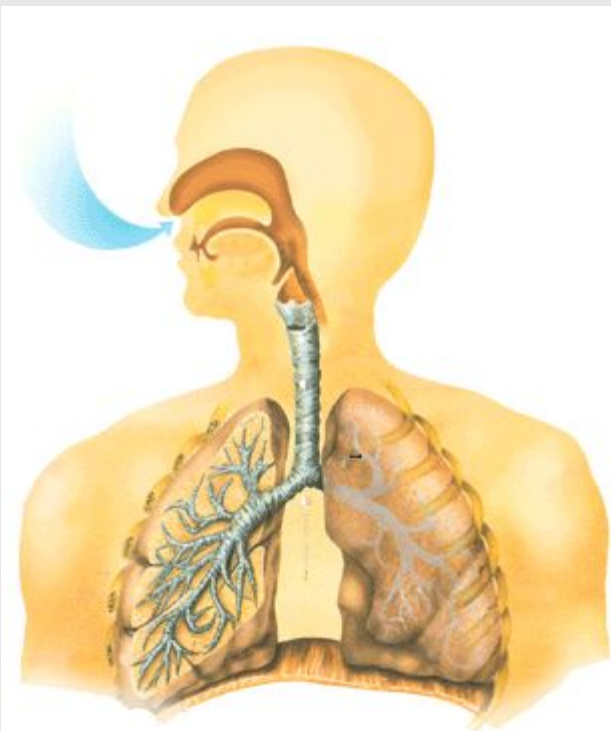
(Це дихання створюється верхньою частиною легенів майже без участі діафрагми. Воно коротке і має малий запас повітря, а тому неповноцінне).

- **Дихання з випинанням живота** відбувається за допомогою нижніх черевних м'язів, що теж є неповноцінним.

- **Діафрагматичний** або черевний тип дихання сприяє природному і правильному звучанню голосу співака.

Корисно робити додаткові дихальні вправи, наприклад, після глибокого вдиху частими активними поштовхами діафрагми вимовляти короткі склади «ха-ха» або «хо-хо».

Робота над диханням триває на всіх наступних етапах розвитку співаків. У підготовчому хорі подовжуються фрази, які діти повинні співати на одному диханні, вводиться «ланцюгове» дихання, активізується затримка дихання перед видихом.

Момент утворення звука називається *атакою*.

Розрізняються *три види* атаки: тверда, м'яка і придихальна.

- *Тверда атака*: складки змикаються щільно, звук виходить енергійний, твердий.
- *М'яка атака*: складки змикаються менш щільно, звук виходить м'який.
- *Придихальна атака*: складки змикаються неповністю, пропускають повітря. Частіше всього придихальна атака попереджує про: хворобу горла, вузли на складках, слабкий вдих і видих.

Для нормального вокального виховання дітей рекомендується використовувати м'яку атаку звука.

Тверда атака використовується як засіб виразу /героїчний характер, маршовий/, якого вимагає зміст пісні, але не допускаються сильні акценти, що призводять до форсування звука.

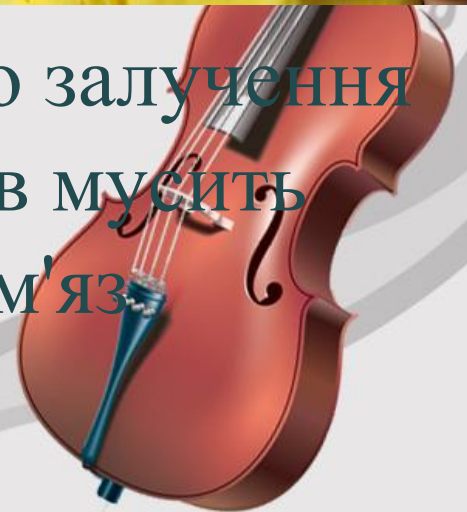

Педагог на уроках співу навчає дітей правильного звуко-утворення, правильного користування диханням, вміння співати протяжно, навчає чіткої дикції, чистої інтонації, співу без супроводу, вміння співати дружно, зливаючи свій голос з голосами товаришів, що співають у хорі. Вироблення цих навиків відбувається поступово, вони закріплюються з року в рік на пісенному матеріалі, що поступово ускладнюється.

Спів – це основний засіб активного залучення дітей до музичного мистецтва. Спів **мусить** тривати третину уроку. Вокальний м'яз формується в 10-13 років.

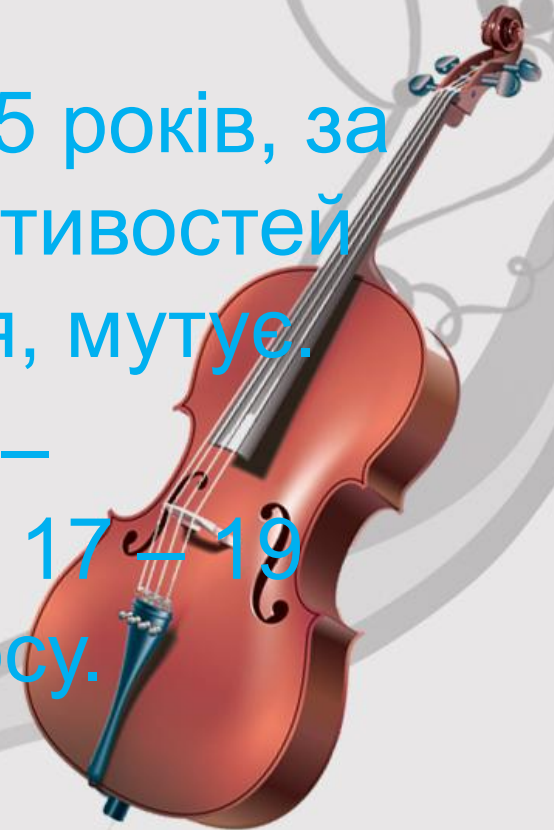
Дитячий голос і його становлення

- ✓ дихальну: легені з дихальними шляхами, м'язами та діафрагма;
- ✓ звукову: гортань з голосовими складками;
- ✓ мовну: артикуляційний апарат (рот, губи, зуби, тверде і м'яке піднебіння);
- ✓ акустичну: головні резонатори (лицеві і лобні пазухи).

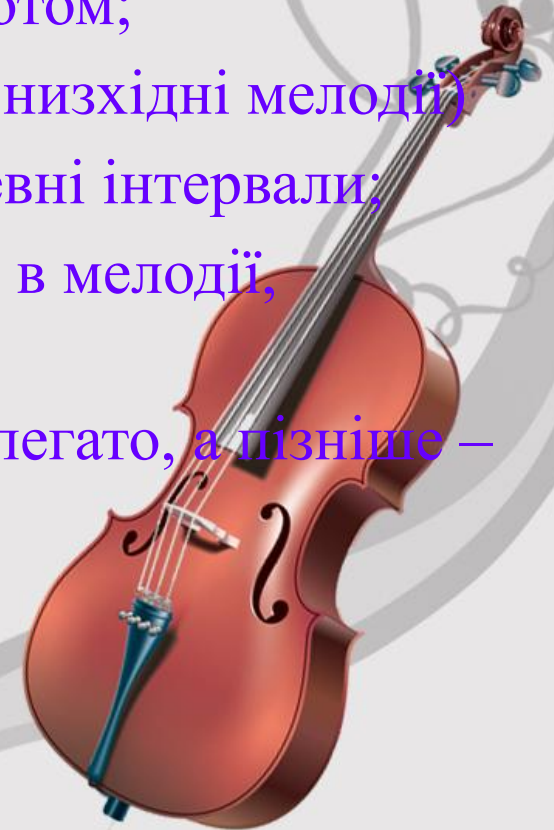
Три періоди розвитку дитячого голосового апарату:

- ❖ домутаційний, має етапи: молодший або ранній: 6-8 років, середній: 8-10 років, старший: 10-12 років.
- ❖ мутаційний: 12-13 років, до 15 років, за час якого голос набуває властивостей дорослої людини, змінюється, мутує.
- ❖ післямутаційний: 15-17 років – післямутаційне становлення, 17 – 19 років – закріплення типу голосу.

Вокально – хорові вправи поділяються на такі типи:

- для тренування тривалого дихання і одноманітного звуковідтворення та звуко ведення;
- для тренування артикуляційного апарату;
- для вироблення навички співу із закритим ротом;
- для розвитку рухливості голосу (висхідні та низхідні мелодії);
- на вміння збирати звук і чисто інтонувати певні інтервали;
- на вміння інтонаційно точно долати стрибки в мелодії, поступенево заповнювати їх;
- на інтонування тризвуків (мажор, мінор) на легато, а пізніше – на стакато.
- на виконання навичок багатоголосся;
- на тривале дихання.

Передусім треба звертати увагу на співацьку поставу.

До вокальних навичок належать дихання, дикція та звукоутворення;

Дихання – це один з основних факторів голосоутворення.

Співацьке дихання складається з трьох фаз:

1. Вдих – береться через ніс, або через ніс та рот одночасно, спокійно та безшумно;

2. Затримка дихання – це миттєвість, коли мобілізуються голосові зв'язки, відчуття щільності взятого дихання.

3. Видихання – повинно бути спокійним, рівномірним, економним, з відчуттям стану вдихання, на опорі звуку.

Звукоутворення – це процес виникнення звуку, який пов'язаний з чотирма його характеристиками: висота, сила, тривалість та тембр.

Прийоми звуковедення – це спосіб виконання в співах: легато, нон легато, стаккато.

Дикція – це ясність, розбірливість вимови тексту. Прийнято розділяти побутове, сценічне та вокальне мовлення. Вокальна дикція відрізняється від розмовної тим, що голосні звуки співають протяжно, вони становлять основу вокального інтонування, тому всі склади будуть відкритими – закінчуватись голосним звуком.

